

פרשת בהר בחקותי תש"פ – למה לא להלוות וללוות בריבית?

1. **ויקרא כג:** וכי ימוך אחיך ומטה ידו עמך - והחזקת בו! ... אל תיקח מאתו נשך ותרבית ויראת מאלוקיך וחי אחיך עמך. **רש"י:** לפי שדעתו של אדם נמשכת אחר הריבית וקשה לפרוש הימנו ומורה לעצמו היתר בשביל מעותיו שהיו בטלות אצלו - הוצרך לומר: 'ויראת מאלוקיך'.
בבא מציעט סט: רב חמא היה משכיר זוזים תמורת פשיטא [מטבע קטן] ליום. לימים, כלה כספו [כמו שאמרו חז"ל שאין ברכה בעסקי ריבית]. רב חמא סבר: מה שונה הכסף מהמחרשה? ו[אולם] זה אינו נכון. המחרשה חוזרת בעין ויש לה פחת ידוע, והכסף אינו חוזר בעין ואין לו פחת ידוע.

אברבנאל תצא התשובה הרביעית: הנשך איננו דבר בלתי ראוי, כי האנשים עם ממונם כספם וזהבם ותירושם ודגנם ראוי שירוויחו, ואם אדם אחד ביקש מאדם אחר מעות לעסוק בסחורה ויחשוב להרוויח באלף שילווה לו מאתים - מדוע לא ייתן למלווה מנה? כמו שהאדם אינו מחויב לתת מעותיו לאחר [כי אם דרך צדקה וחסד] ככה אינו מחויב להלוות מעותיו או תבואתו חנם [בלי רווח]?

שו"ת שואל ומשיב א סימן קס: נשאלתי ממלמד שאין לו מסחר, רק מה שמקבל שכירות המלמדות, ועתה צריך להשיא בנו ואין לו להשיאו, ושאל אם מותר לו להלוות על היתר עסקא, כיון דעיקר עסקא הוא חצי הלואה וחצי פיקדון למסחר והרווח הוא לאמצע... והוא אין לו מסחר? [תשובה:] המלמד שפרנסתו מהמלמדות ואם לא יהיה לו מה לאכול, לא יוכל לעבוד עבודת המלמדות ולא ירוויח פרנסתו, ואם כן שפיר נקרא היתר עסקא ... שאותו מעות היו לו עזר שיוכל להרוויח פרנסתו.

קונטרס אהבת חסד פרק טו: להוציא מדעת היצר שמתפשט ... שתכף כשיש לאדם מעט מעות ... הוא לא מלווה אותם לשום אדם אלא מוליך אל המלווה בעיר שמלווה על אחוזים כדי שמעותיו יעלו רווח ... ובזה נתמעטה מדת החסד מהעולם ... אחי ורעי, לא זה הדרך שבחר ה' ... הלא אם יש בכוחו להלוות לאיזה איש שמפורסם כלווה בטוח או על משכון טוב ... הלא מחויב להלוות לו לפי כוחו.

2. **אבות ה':** ארבע מדות באדם: האומר שלי שלי ושליך שליך - זו מדה בינונית ויש אומרים זו מדת סדום. 2. שלי שליך ושליך שלי - עם הארץ. 3. שלי שליך ושליך שליך - חסיד. 4. שלי שלי ושליך שלי - רשע - **ברטנורא:** 'שלי שליך ושליך שלי' - עם הארץ - שנהנה ומהנה בשווה וזהו ישובה של הארץ ... אבל אין בו חכמה להבדיל בתיקונים הראויים.

ברטנורא שם: 'שלי שלי ושליך שליך' זו מדה בינונית ויש אומרים זו מדת סדום - **קרוב הדבר לבוא לידי מדת סדום**, שמתוך שהוא רגיל בכך, אפילו ... כשהוא אינו חסר - לא ירצה להנות את חברו.

3. **כלי יקר דברים לא, יב:** שנת השמיטה גורמת ההקלה והשלום, על ידי שלא יזרע ולא יצמח ואכלו אביוני עמו ... כי כל דברי ריבות נמשכים ממידת 'שלי-שלי' וזה אומר 'כולו שלי' וזה ואמר 'כולו שלי' - ובשנה השביעית הכול שווים וזה באמת ענין השלום.

מורה נבוכים ג,לט: המצוות אשר ספרנום בהלכות שמיטה ויובל ... הם עיון בתיקון הפרנסה והכלכלה על ההתמדה [שהקרקעות יתמידו אצל בעליהם המקוריים], היות הארץ כולה שמורה לבעלים ואי אפשר בה מכירה לצמיתות ויישאר ממון האדם שמור עליו ועל יורשיו.
רמב"ן שמות ל,כג: 'דרור' לשון 'נקיות' [כמו 'מר דרור' שהוא תבלין נקי וטהור] ... שיהיו בעלי הארץ נקיים מעבדות ומכל שעבוד בגופם ובארצותם.

חינוך מצוה סח: האל הטוב ... ציווה להסיר מכשול מדרכם **לבל יבלע האחד את חברו ... עד שיימצא ביתו ריקן מכל טוב** כי כן דרכה של ריבית ומפני זה נקרא 'נשך'.

4. **תהלים קלט,ז:** ועל ספרך כולם יכתבו, **ימים יוצרו ולא אחד בהם** [ואין יום אחד מיותר].
ליקוטי שיחות ג/1010: ריבית פירושה קבלת רווח על הלואה הכסף, זאת אומרת שהלווה נהנה מכך שפעם היה הכסף שייך לו (אף שעכשיו הוא נמצא לגמרי ברשות הלווה), ואילו שמירת איסור ריבית פירושה, רצון לקבל רווח רק מדבר ששייך לו **עכשיו**.

צוואת הריב"ש יז: לא להניח **שום יום בלא מצווה**, הן מצווה קלה או חמורה [כמו נתינת מטבע לצדקה]... והוא דבר גדול מאוד כי אז ידע **שעשה פעולה ביום זה**.